

କୃଦନ୍ତ ପଦ

୫.୧ : ଭାଷାକୁ ଗତିଶୀଳ ଓ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଆମ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଏହି ପରି ଅନେକ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । କେତେବେଳେ ସଂସ୍କୃତ ଧାତୁ ସହିତ ଓ କେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଅନେକ ଶବ୍ଦ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଉଦାହରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କର ।

ସଂସ୍କୃତ ଧାତୁ + ପ୍ରତ୍ୟୟ = ଶବ୍ଦ (ତତ୍ସମ)

୧) ଦୃଶ୍ + ଅନ = ଦର୍ଶନ

୨) ପଠ् + ଅ = ପାଠ

୩) ବୁଧ୍ + ଡି = ବୁଦ୍ଧି

ଓଡ଼ିଆ ଧାତୁ + ପ୍ରତ୍ୟୟ = ଶବ୍ଦ (ତଦ୍ଭବ+ଦେଶଜ)

୧) କାନ୍ + ଅଣା = କାନ୍ଦଣା

୨) ପଢ୍ + ଉଆ = ପଢୁଆ

୩) ଖସ୍ + ଅଡ଼ା = ଖସଡ଼ା

ପ୍ରଥମ ଉଦାହରଣରେ ଥିବା ‘ଦର୍ଶନ’ ଶବ୍ଦଟି ସଂସ୍କୃତ ‘ଦୃଶ୍’ ଧାତୁ ସହିତ ‘ଅନ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସେହିପରି ସଂସ୍କୃତ ‘ପଠ୍’ ଧାତୁରେ ‘ଅ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ‘ପାଠ’ ଶବ୍ଦ ଓ ସଂସ୍କୃତ ‘ବୁଧ୍’ ଧାତୁରେ ‘ଡି’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ‘ବୁଦ୍ଧି’ ଶବ୍ଦ ଗଠିତ ହୋଇଛି । ଏଗୁଡ଼ିକୁ **କୃଦନ୍ତ ଶବ୍ଦ** କୁହାଯାଏ । ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରୁ ଅବିକଳ ଗୃହୀତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବାରୁ ତତ୍ସମ କୃଦନ୍ତ ଶବ୍ଦ ଅଟନ୍ତି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଦାହରଣରେ ଥିବା ‘କାନ୍ଦଣା’ ଶବ୍ଦଟି ଓଡ଼ିଆ ‘କାନ୍’ ଧାତୁ ସହିତ ‘ଅଣା’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସେହିପରି ଓଡ଼ିଆ ‘ପଢ୍’ ଧାତୁରେ ‘ଉଆ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ‘ପଢୁଆ’ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସଂସ୍କୃତ ‘କ୍ରନ୍’ ଧାତୁରୁ ‘କାନ୍’ ଧାତୁ ଓ ‘ପଠ୍’ ଧାତୁରୁ ‘ପଢ୍’ ଧାତୁ ଜାତ ହୋଇ ଥିବାରୁ ଏହିପରି ଧାତୁ ଓ ପ୍ରତ୍ୟୟନିଷ୍ପନ୍ନ ଶବ୍ଦକୁ **ତଦ୍ଭବ କୃଦନ୍ତ ଶବ୍ଦ** କୁହାଯାଏ । ସେହିପରି ‘ଖସଡ଼ା’ ଶବ୍ଦଟି ଓଡ଼ିଆ ‘ଖସ୍’ ଧାତୁ ସହିତ ‘ଅଡ଼ା’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଗଠିତ ହୋଇଛି । ଏହା ଗୋଟିଏ **ଦେଶଜ କୃଦନ୍ତ ଶବ୍ଦ** ।

ନୂଆ ଶବ୍ଦ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଧାତୁ ସହିତ ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ, ତାହାକୁ କୃତ୍ କହନ୍ତି । ଏହି କୃତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ ହେବାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ନୂତନ ଶବ୍ଦଟି ଗଠିତ ହୁଏ ତାହାକୁ କୃଦନ୍ତ ଶବ୍ଦ ବା କୃଦନ୍ତ ପଦ କୁହାଯାଏ ।
(କୃତ୍+ଅନ୍ତ=କୃଦନ୍ତ । ଯାହା ଅନ୍ତ ବା ଶେଷରେ କୃତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇଥାଏ ତାହା କୃଦନ୍ତ)

ସଂସ୍କୃତ କୃତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ = ଅ, ଅନ, ଅକ, ତବ୍ୟ, ଅନୀୟ, ଇତ୍ର, ତ୍ର, ତ୍ୱ, ତି, ଇନ୍, ତ, ଯ, ଇଷ୍ଟ, ଉକ, ଉର, ର, ଉ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଓଡ଼ିଆ କୃତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ = ଅ, ଆ, ଇ, ଅଣ, ଅଣା, ଅଣି, ଆଣି, ଅନ୍ତା, ଏଣି, ଉଆଳ, ଇବା, ଉଣି, ଉଆ, ରା, ଅତି, ଉଣା ଇତ୍ୟାଦି ।

୫.୨ ସଂସ୍କୃତ କୃତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ନିଷ୍ପନ୍ନ ତତ୍ସମ ଶବ୍ଦ

୧) ‘ଅ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ପଠ୍ + ଅ = ପାଠ	ହସ୍ + ଅ = ହସ୍
ତ୍ୟଜ୍ + ଅ = ତ୍ୟାଗ	ମଧୁ - ପା + ଅ = ମଧୁପ
ପଢ୍ + ଅ = ପାକ	ସମ୍ - ସ୍ତ + ଅ = ସଂସାର
ଜି + ଅ = ଜୟ	କୁମ୍ଭ - କୃ + ଅ = କୁମ୍ଭକାର
ଭୀ + ଅ = ଭୟ	ଜଳ - ଦା + ଅ = ଜଳଦ
ସୂର୍ + ଅ = ସୂର୍ଯ୍ୟ	ଦିବ୍ + ଅ = ଦେବ
	ଜପ୍ + ଅ = ଜପ

୨) ‘ଅନ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଭୁଜ୍ + ଅନ = ଭୋଜନ	ଶ୍ରୀ + ଅନ = ଶ୍ରୀବଣ
ରୁଦ୍ + ଅନ = ରୋଦନ	ମୃ + ଅନ = ମରଣ
ପଠ୍ + ଅନ = ପଠନ	ସ୍ମୃ + ଅନ = ସ୍ମରଣ
ପଢ୍ + ଅନ = ପଢନ	କୃ + ଅନ = କରଣ
ଜୀବ୍ + ଅନ = ଜୀବନ	ଭୂଷ୍ + ଅନ = ଭୂଷଣ
ଭାଷ୍ + ଅନ = ଭାଷଣ	ଗ୍ରହ୍ + ଅନ = ଗ୍ରହଣ

୩) ‘ଅକ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଖାଦ୍ + ଅକ = ଖାଦକ	ଗୈ + ଅକ = ଗାୟକ
ନୃତ୍ + ଅକ = ନର୍ତ୍ତକ	ପଢ୍ + ଅକ = ପାଠକ
ପଠ୍ + ଅକ = ପାଠକ	ଶାସ୍ + ଅକ = ଶାସକ
ଶିକ୍ଷ୍ + ଅକ = ଶିକ୍ଷକ	ସ୍ତୁ + ଅକ = ସ୍ତାବକ
ଜନ୍ + ଅକ = ଜନକ	କୃ + ଅକ = କାରକ

୪) 'ଉକ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ନିନ୍ଦ୍ + ଉକ = ନିନ୍ଦୁକ

ଭିକ୍ଷ୍ + ଉକ = ଭିକ୍ଷୁକ

ଭୂ + ଉକ = ଭାବୁକ

୫) 'ଇ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଜଳ - ଧା + ଇ = ଜଳଧି

ବି - ଧା + ଇ = ବିଧି

ନି - ଧା + ଇ = ନିଧି

୬) 'ଇଷ୍ଟ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ବୃଧ୍ + ଇଷ୍ଟ = ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ

ସହ୍ + ଇଷ୍ଟ = ସହିଷ୍ଟ

୭) 'ଇନ୍' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଭୂ + ଇନ୍ = ଭାବୀ

ସତ୍ୟ - ବଦ୍ + ଇନ୍ = ସତ୍ୟବାଦୀ

ଅଧ୍ + କ୍ + ଇନ୍ = ଅଧିକାରୀ

ପ୍ର - ବସ୍ + ଇନ୍ = ପ୍ରବାସୀ

ସ୍ଥା + ଇନ୍ = ସ୍ଥାୟୀ

ଉପ - କ୍ + ଇନ୍ = ଉପକାରୀ

୮) 'ତ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

କୃ + ତ = କୃତ

ଯୁଜ୍ + ତ = ଯୁଜ୍ଞ

ଜୀର୍ + ତ = ଜୀବିତ

ଶମ୍ + ତ = ଶାନ୍ତ

ହନ୍ + ତ = ହତ

ସିର୍ + ତ = ସିନ୍ଧ

ପ୍ରୀ + ତ = ପ୍ରୀତ

ଶୁଧ୍ + ତ = ଶୁଦ୍ଧ

ଭୂ + ତ = ଭୂତ

ପବ୍ + ତ = ପବ୍ଧ

୯) 'ତି' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ବୁଧ୍ + ତି = ବୁଦ୍ଧି

ମୁର୍ + ତି = ମୁକ୍ତି

ସ୍ଥା + ତି = ସ୍ଥିତି

ଶାସ୍ + ତି = ଶାସ୍ତି

ଦୃଶ୍ + ତି = ଦୃଷ୍ଟି

ଭଜ୍ + ତି = ଭକ୍ତି

ସ୍ମ + ତି = ସ୍ମୃତି

ମନ୍ + ତି = ମତି

କୃ + ତି = କୃତି

ଶମ୍ + ତି = ଶାନ୍ତି

୧୦) 'ତବ୍ୟ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

କୃ + ତବ୍ୟ = କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
 ଦୃଶ୍ + ତବ୍ୟ = ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ
 ଦା + ତବ୍ୟ = ଦାତବ୍ୟ
 ଜ୍ଞା + ତବ୍ୟ = ଜ୍ଞାତବ୍ୟ
 ମନ୍ + ତବ୍ୟ = ମନ୍ତବ୍ୟ

ଗମ୍ + ତବ୍ୟ = ଗନ୍ତବ୍ୟ
 ବଚ୍ + ତବ୍ୟ = ବକ୍ତବ୍ୟ
 ଶ୍ରୀ + ତବ୍ୟ = ଶ୍ରୀତବ୍ୟ
 ଭୁଜ୍ + ତବ୍ୟ = ଭୋଜ୍ୟବ୍ୟ
 ଲଭ୍ + ତବ୍ୟ = ଲବ୍ଧବ୍ୟ

୧୧) 'ଅନୀୟ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ସ୍ଵ + ଅନୀୟ = ସ୍ଵରଣୀୟ
 କୃ + ଅନୀୟ = କରଣୀୟ
 ପଠ୍ + ଅନୀୟ = ପଠନୀୟ
 ପୂଜ୍ + ଅନୀୟ = ପୂଜନୀୟ
 ଶ୍ରୁ + ଅନୀୟ = ଶ୍ରବଣୀୟ

ଗ୍ରହ୍ + ଅନୀୟ = ଗ୍ରହଣୀୟ
 ବନ୍ + ଅନୀୟ = ବନ୍ଦନୀୟ
 ପାଲ୍ + ଅନୀୟ = ପାଳନୀୟ
 ଦୃଶ୍ + ଅନୀୟ = ଦର୍ଶନୀୟ
 ପା + ଅନୀୟ = ପାନୀୟ

୧୨) 'ଇତ୍ର' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଚର୍ + ଇତ୍ର = ଚରିତ୍ର
 ବହ୍ + ଇତ୍ର = ବହିତ୍ର

ପୁ + ଇତ୍ର = ପବିତ୍ର
 ଖନ୍ + ଇତ୍ର = ଖନିତ୍ର

୧୩) 'ୟ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ପଠ୍ + ଯ = ପାଠ୍ୟ
 ଗମ୍ + ଯ = ଗମ୍ୟ
 ଦୃଶ୍ + ଯ = ଦୃଶ୍ୟ
 ପଦ୍ + ଯ = ପଦ୍ୟ
 ଗଦ୍ + ଯ = ଗଦ୍ୟ
 କୃ + ଯ = କାର୍ଯ୍ୟ
 ସହ୍ + ଯ = ସହ୍ୟ

ଶାସ୍ + ଯ = ଶିକ୍ଷ୍ୟ
 ବଚ୍ + ଯ = ବାଚ୍ୟ / ବାକ୍ୟ
 ର୍ + ଯ = ଆର୍ଯ୍ୟ
 ପା + ଯ = ପେୟ
 ଦା + ଯ = ଦେୟ
 ବିଦ୍ + ଯ + ଆ = ବିଦ୍ୟା
 ଶୀ + ଯ + ଆ = ଶିକ୍ଷା

୧୪) 'ତ୍ର' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ବସ୍ + ତ୍ର = ବସ୍ତ୍ର
 ଅସ୍ + ତ୍ର = ଅସ୍ତ୍ର
 ନୀ + ତ୍ର = ନୈତ୍ର

କ୍ଷି + ତ୍ର = କ୍ଷେତ୍ର
 ସ୍ତ୍ର + ତ୍ର = ସ୍ତ୍ରୋତ୍ର
 ପତ୍ + ତ୍ର = ପତ୍ର

୧୫) ‘ତୃ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

କୃ + ତୃ = କର୍ତ୍ତୃ / କର୍ତ୍ତା	ବି - ଜି + ତୃ = ବିଜେତା
ପା + ତୃ = ପିତୃ / ପିତା	ବି - କ୍ରୀ + ତୃ = ବିକ୍ରେତା
ମା + ତୃ = ମାତୃ / ମାତା	ନି - ଯମ୍ + ତୃ = ନିୟନ୍ତା
ନୀ + ତୃ = ନେତୃ / ନେତା	ବି - ଧା + ତୃ = ବିଧାତା
ଶ୍ରୀ + ତୃ = ଶ୍ରୋତୃ / ଶ୍ରୋତା	ପ୍ର - ବଚ୍ + ତୃ = ପ୍ରବକ୍ତା

୧୬) ‘ର’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ନମ୍ + ର = ନମ୍ର	ରୁଦ୍ + ର = ରୁଦ୍ର
କମ୍ + ର = କମ୍ର	ହିନସ୍ + ର = ହିଂସ୍ର
ଛିଦ୍ + ର = ଛିଦ୍ର	କ୍ଷୁଦ୍ + ର = କ୍ଷୁଦ୍ର

୧୭) ‘ନ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ପ୍ରଜ୍ଞ + ନ = ପ୍ରଜ୍ଞୀ	ଯଜ୍ + ନ = ଯଜ୍ଞ
ଯତ୍ + ନ = ଯତ୍ନ	ତୃଷ୍ + ନ + ଆ = ତୃଷ୍ଣା

୧୮) ‘ଭର’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଭନଜ୍ + ଭର = ଭଞ୍ଜର	ମିଦ୍ + ଭର = ମେଦୁର
ବିଦ୍ + ଭର = ବିଦୁର	ଭାସ୍ + ଭର = ଭାସୁର

୧୯) ‘ସନ୍’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଇଚ୍ଛା କରିବା ଅର୍ଥରେ ଧାତୁରେ ‘ସନ୍’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୁଏ । ଏହି ସନ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦ୍ଵାରା ନିଷ୍ପନ୍ନ ପଦକୁ ‘ସନ୍ନତ ପଦ’ କୁହାଯାଏ । ‘ସନ୍’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ପରେ ‘ଆ’ ବା ‘ଭ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ କରାଯାଇ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଗଠିତ ହୁଏ ।

ପିଇବାର ଇଚ୍ଛା = ପିପାସା (ପା - ସନ୍ + ଆ)
ଜାଣିବାର ଇଚ୍ଛା = ଜିଜ୍ଞାସା (ଜ୍ଞା - ସନ୍ + ଆ)
ଜୟ କରିବାର ଇଚ୍ଛା = ଜିଗୀଷା (ଜି - ସନ୍ + ଆ)
ହତ୍ୟା କରିବାର ଇଚ୍ଛା = ଜିହ୍ଵାସା (ହନ୍ - ସନ୍ + ଆ)
ଲାଭ କରିବାର ଇଚ୍ଛା = ଲିପ୍ସା (ଲଭ୍ - ସନ୍ + ଆ)
ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛା = ଦିଦୃଷା (ଦୃଶ୍ - ସନ୍ + ଆ)
କରିବାର ଇଚ୍ଛା = ଚିକୀର୍ଷା (କୃ - ସନ୍ + ଆ)
ଦାନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା = ଦିକ୍ଷା (ଦା - ସନ୍ + ଆ)

ଶୁଣିବାର ଇଚ୍ଛା = ଶୁଣିଷା (ଶୁ - ସନ୍ + ଆ)

ମୁକ୍ତି ପାଇବାର ଇଚ୍ଛା = ମୁକ୍ତିଷା (ମୁକ୍ - ସନ୍ + ଆ)

ମରିବାର ଇଚ୍ଛା = ମୁର୍ଦ୍ଦିଷା (ମୃ - ସନ୍ + ଆ)

ପିଇବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ = ପିପାସୁ (ପା - ସନ୍ + ଉ)

ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ = ଜିଜ୍ଞାସୁ (ଜ୍ଞା - ସନ୍ + ଉ)

ଲାଭକରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ = ଲିପ୍ସୁ (ଲଭ - ସନ୍ + ଉ)

୫.୩ ଓଡ଼ିଆ କୃତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ନିଷ୍ପନ୍ନ ତଦ୍ଭବ - ଦେଶଜ ଶବ୍ଦ

୧) ‘ଅ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

କାର୍ + ଅ = କାଟ୍

ଡାକ୍ + ଅ = ଡାକ

କାନ୍ + ଅ = କାନ୍

ମାର୍ + ଅ = ମାର

ମୋଡ଼୍ + ଅ = ମୋଡ଼

୨) ‘ଅଣ’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଝୁଲ୍ + ଅଣ = ଝୁଲଣ

ଗଡ଼୍ + ଅଣ = ଗଡ଼ଣ

ଫୁର୍ + ଅଣ = ଫୁଟଣ

୩) ‘ଅଣା’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

କାନ୍ + ଅଣା = କାନ୍ଦଣା

ପିର୍ + ଅଣା = ପିଟଣା

ରାନ୍ + ଅଣା = ରାନ୍ଦଣା

ବିଞ୍ଚ୍ + ଅଣା = ବିଞ୍ଚଣା

୪) ‘ଅଣି’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଖର୍ + ଅଣି = ଖଟଣି

ଲୋର୍ + ଅଣି = ଲୋଟଣି

ଚଲ୍ + ଅଣି = ଚଳଣି

ରହ୍ + ଅଣି = ରହଣି

୫) ‘ଅନ୍ତା’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଫେର୍ + ଅନ୍ତା = ଫେରନ୍ତା

ଫୁର୍ + ଅନ୍ତା = ଫୁଟନ୍ତା

ଚଲ୍ + ଅନ୍ତା = ଚଳନ୍ତା

ଉଡ଼୍ + ଅନ୍ତା = ଉଡ଼ନ୍ତା

ଜୀ + ଅନ୍ତା = ଜୀଅନ୍ତା

ଜଲ୍ + ଅନ୍ତା = ଜଳନ୍ତା

୬) ‘ଅନ୍ତି’ ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଚଲ୍ + ଅନ୍ତି = ଚଳନ୍ତି

ଖର୍ + ଅନ୍ତି = ଖଟନ୍ତି

ଫଲ୍ + ଅନ୍ତି = ଫଳନ୍ତି

କହ୍ + ଅନ୍ତି = କହନ୍ତି

୭) 'ଆ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ବୁଣ୍ଠ + ଆ = ବୁଣା

ଚିହ୍ନ + ଆ = ଚିହ୍ନା

ଗଡ଼୍ + ଆ = ଗଡ଼ା

ରାନ୍ଧ୍ + ଆ = ରନ୍ଧା

ଛାଣ୍ଡ୍ + ଆ = ଛାଣା

ଖେଲ୍ + ଆ = ଖେଳା

୮) 'ଆଣ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଫେଡ଼୍ + ଆଣ = ଫେଡ଼ାଣ

ମିଶ୍ + ଆଣ = ମିଶାଣ

ଉର୍ + ଆଣ = ଉଠାଣ

ଭାସ୍ + ଆଣ = ଭସାଣ

୯) 'ଆଣି' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଭାସ୍ + ଆଣି = ଭସାଣି

ବିନ୍ଧ୍ + ଆଣି = ବିନ୍ଧାଣି

ଉର୍ + ଆଣି = ଉଠାଣି

ଗଡ଼୍ + ଆଣି = ଗଡ଼ାଣି

ଚାହ୍ + ଆଣି = ଚାହାଣି

ଶୁଣ୍ + ଆଣି = ଶୁଣାଣି

୧୦) 'ଆଉ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଘେର + ଆଉ = ଘେରାଉ

ଚଡ଼୍ + ଆଉ = ଚଡ଼ାଉ

୧୧) 'ଆଳି' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ରାନ୍ଧ୍ + ଆଳି = ରନ୍ଧାଳି

କାଟ୍ + ଆଳି = କଟାଳି

ବୁଡ଼୍ + ଆଳି = ବୁଡ଼ାଳି

ବାନ୍ଧ୍ + ଆଳି = ବନ୍ଧାଳି

ଖେଲ୍ + ଆଳି = ଖେଳାଳି

ବିକ୍ + ଆଳି = ବିକାଳି

୧୨) 'ଇ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଚାଲ୍ + ଇ = ଚାଲି

ମେଲ୍ + ଇ = ମେଲି

ବୋଲ୍ + ଇ = ବୋଲି

ଦୋଲ୍ + ଇ = ଦୋଲି

୧୩) 'ଉଆ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ପଡ଼୍ + ଉଆ = ପଡୁଆ

ଲଡ଼୍ + ଉଆ = ଲଡୁଆ

ଲାଜ୍ + ଉଆ = ଲାଜୁଆ

ଡର୍ + ଉଆ = ଡରୁଆ

୧୪) 'ଉଆଳ' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଖେଲ୍ + ଉଆଳ = ଖେଲୁଆଳ

ଜଗ୍ + ଉଆଳ = ଜଗୁଆଳ

ରଖ୍ + ଉଆଳ = ରଖୁଆଳ

୧୫) 'ଉଆଳି' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଭାଗ୍ + ଉଆଳି = ଭାଗୁଆଳି

ଜଗ୍ + ଉଆଳି = ଜଗୁଆଳି

୧୬) 'ଉଣି' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ମାପ୍ + ଉଣି = ମାପୁଣି

ରାନ୍ + ଉଣି = ରାନ୍ଧୁଣି

ଡାକ୍ + ଉଣି = ଡାକୁଣି

ମାଗ୍ + ଉଣି = ମାଗୁଣି

୧୭) 'ଉଣା' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ପା + ଉଣା = ପାଉଣା

ଗା + ଉଣା = ଗାଉଣା

୧୮) 'ଏଣି' ପ୍ରତ୍ୟୟ

ଭାଲ୍ + ଏଣି = ଭାଲେଣି

ଜାଲ୍ + ଏଣି = ଜାଲେଣି

ବାଜ୍ + ଏଣି = ବାଜେଣି

କାଟ୍ + ଏଣି = କାଟେଣି

ଅନୁଶୀଳନୀ

୧) କୃଦନ୍ତ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ – ଉଦାହରଣ ସହ ବୁଝାଇ ଲେଖ ।

୨) ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ।

ପାଠକ, ମୁକ୍ତି, ଆର୍ଯ୍ୟ, ବେଦ, ଗଡ଼ାଣି, ହସ, ପାଉଣା, ଖେଳାଳି, ଚଳନ୍ତି, ସ୍ମରଣୀୟ, ଗୁଣୀ ।

୩) ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ଧାତୁ ଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ କର ।

ଶାନ୍ତ, ଦାତବ୍ୟ, ଭକ୍ତି, ଶିକ୍ଷ୍ୟ, ସ୍ତୋତ୍ର, କ୍ଷୁଦ୍ର, ଶିକ୍ଷକ, ଚାଲି, କଟାଳି, ପଢୁଆ, ଭସାଣି, ଝୁଲଣ, ପିଟଣା ।

୪) କୃଦନ୍ତ ପଦର ସହାୟତାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବାକ୍ୟାଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ପଦରେ ପ୍ରକାଶ କର ।

ଯେ ପାଠ କରେ, ଯେ ନୃତ୍ୟ କରେ, ଯେ ଭିକ୍ଷା କରେ, ଯାହା କରିବା ଉଚିତ, ଯେ ଶୁଣେ, ଯେ ମରିଥାନ୍ତି, ମଧୁପାନ କରେ ଯେ, ଯେ ଜଗେ, ଯେ ଶାସନ କରେ, ଦାନର ଯୋଗ୍ୟ, ଯେ ଗାନ କରେ, ଜାଣିବାର ଇଚ୍ଛା, ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ।

୫) ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କୃଦନ୍ତ ପଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛି ଲେଖ ।

ଗାଉଣା, ବୈଷ୍ଣବ, ଗନ୍ତବ୍ୟ, ଉଠାଣି, ଦାଶରଥ, ଖେଳୁଆଳ, କୌତୁକ, ପାଠ୍ୟ, ଶାରୀରିକ, ନିୟୁକ ।

୬) ଉପଯୁକ୍ତ ଧାତୁ ବା ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗ କରି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

କ) ମା + _____ = ମାତୃ

ଚ) ଉଡ୍ + _____ = ଉଡ଼ନ୍ତା

ଖ) ଧର + _____ = ଧରାଳି

ଛ) _____ + ଆଳି = କଟାଳି

ଗ) _____ + ଉଆ = ଲଢୁଆ

ଜ) ଡର୍ + _____ = ଡରୁଆ

ଘ) _____ + ତ୍ର = ନେତ୍ର

ଝ) _____ + ଉଣି = ଡାକୁଣି

ଞ) ଦୃଶ୍ + _____ = ଦର୍ଶନ

